

Da je energetska sektor jedna od najvažnijih privrednih grana i vitalna funkcija svakog društva i države, ne vidi se u našoj praksi. Ovdje se još uvijek ubiru plodovi predratne energetike koja je zaista bila impresivna, kako u razvojnog tako i u organizacionom smislu. Na žalost, takav status energetike više nikad nećemo dostići.

Energetska politika se mora bazirati na egzaktnim pokazateljima i indikatorima koji se pripremaju i analiziraju u kontinuitetu od strane nezavisne stručne institucije, konkretno jednog ili više energetska instituta.

Nadležno ministarstvo, sve i kada bismo imali društvenu odgovornu administraciju, ne može niti mora da se bavi složenim energetska analizama, što je ključna pretpostavka donošenju ispravnih poteza.

Indikatore o finalnoj potrošnji električne energije, energije za grijanje i/ili hlađenje i energije za transport, efekte regulatornih mjera koje se odnose na unapređenje energetska efikasnosti i uštede energije kod krajnjih kupaca, kao i druge mjera u svrhu ispunjenja postavljenih ciljeva (prema definiciji iz APOEF-a)... sve to je zadaća visokostručnih nezavisnih institucija - koje mi nemamo!

Bez obzira što se u energetska sektoru „lomi najviša politika“ i što najbolje vidimo iz najnovijih dešavanja u regionu, niti takvi naoko iznuđeni i neočekivani energetska potezi se ne smiju povlačiti bez simulacije posljedica. I najmanji potez u sektoru energetike se interpretira ogromnim novčanim ciframa a greške tu učinjene mogu biti kobne.

Zbog toga je modeliranje energetska sektora od izuzetne važnosti. Za takvo što zaista je neophodno imati vrhunske kadrove i alate, objedinjene u institutima kojima je obezbjeđena najbolja akvizicija energetska indikatora. Sa takvom logistikom svaki političar može trenutno dobiti odgovore na pitanja „šta će se desiti ako...“ i tek u takvoj situaciji imat ćemo jasno podijeljene odgovornosti između struke i politike.

U odsustvu organizovane energetska struke, odnosno stručne organizacije (instituta) iz oblasti energetike kojoj je povjerena ovakva zadaća, mi imamo kaos i vladavinu političara „sveznalica“. Nama se dešava da načelnik općine samoinicijativno dogovara izgradnju kapitalnog energetska objekta koji pripada kategoriji nacionalne energetike!

Političari će reći, to je skupa djelatnost, nemamo novca za to. To je netačno, ovo je djelatnost koja se uopće ne smije tretirati kao opcija već kao nužni preduvjet odgovornog upravljanja nacionalnom ekonomijom.

Postoje veoma jednostavni modeli samoodrživosti takve institucije, poput hrvatskog energetska instituta „Hrvoje Požar“. Odmah po okončanju rata u Hrvatskoj skupina eksperata za energetiku na čelu sa Dr. Goranom Granićem je formirala energetska Institut i dala mu ime po najvećem prijeratnom hrvatskom energetska stručnjaku Hrvoju Požaru.

(Ovdje treba naglasiti bitnu činjenicu: jugoslovenska energetika je izdvojila tri velika imena: Pavle Savić, Hrvoje Požar i Muris Osmanagić, nimalo slučajno iz tri „vodeće“ energetske republike (Srbija, BiH i Hrvatska), nacionalno izbalansirane po kompatibilnim energetske oblasti. Pavle Savić je osnivač čuvenog nuklearnog instituta u Vinči, Muris Osmanagić je najpoznatiji bosanski rudarski ekspert, a Hrvoje Požar je kao elektro stručnjak u sektoru energetike obnašao najviše dužnosti u struci, radu i upravljanju elektroenergetskim sektorom. Lik i djelo pok. Požara i Savića su u njihovim republikama/državama sačuvani i kapitalizirani na najbolji način. Nažalost, slučaj još uvijek živog dr. Murisa Osmanagića samo još jednom potvrđuje odsustvo bilo kakvog osjećaja prema ljudima-institucijama, ne zbog njih samih već zbog općeg nacionalnog interesa.)

Dakle u slučaju instituta „Hrvoje Požar“, hrvatska vlada je odmah nakon okončanja rata naručila od njih Nacionalnu Strategiju razvoja energetike. Ti novci su bili dovoljni za okupljanje najboljeg tima stručnjaka i to je bila klica današnjeg instituta koji je postao lider u regionu u ovoj oblasti. EIHP je naprimjer radio i energetske studije za BiH, Crnu Goru i Makedoniju!

Kod nas je sasvim suprotno. Energetika je u zatočeništvu politike i mjesto gdje se dešava nastavak ratne priče.

Evo konkretnog dokaza: i pored svakodnevnih floskula da od trećeg entiteta nema ništa, taj entitet (HZHB) zapravo nikad nije niti nestao! Karta elektrodistributivnih područja u FBiH do u tančine pokazuje granice te etničko-teritorijalne podjele!

Pogubne efekte takvog ponašanja u energetici najbolje kazuje dobro poznati i takođe veoma ispolitizirani „slučaj Aluminij“.

Tu se ne radi ni o čemu drugom nego o čistoj političkoj kontradikciji: sa jedne strane se žele zadržati etnički podjeljena energetska područja, a sa druge strane se jedan od potrošača koji iskače iz mogućnosti „nadležne etničke elektroprivrede“ nastoji proglasiti zajedničkim i prebaciti na teret tarifnog snabdjevanja drugoj elektroprivredi!

Niz je takvih dokaza koji nadalje potvrđuju štetnost energetske politike u kojoj je energetska komponenta ustuknula pred političkom. Najnoviji primjer je slučaj istovremene izgradnje novih TE blokova u Tuzli i Banovićima.

Naglasak je na „istovremena“ jer se za ove projekte ponaosob nije mogla obezbijediti politička odluka pošto „Tuzla pripada SDP-u, a Banovići SDA-u“! Kompromisno rješenje – „hajdemo zadovoljiti i jedne druge i graditi oba bloka istovremeno“ je sve drugo osim primjer promišljenog energetske planiranja.

Mnogo je još primjera koji pokazuju u kakav nas sunovrat vodi ovakav tretman energetske sektora. Zbog takve organizacione, ekonomske, tehničke i tehnološke devastacije pasno

zaostajemo za okruženjem.

Jednostavno ne pratimo savremene energetske trendove: uvođenje najnovijih tehnologija koje umanjuju štetnost proizvodnje energije iz fosilnih goriva i intenzivan razvoj energije iz obnovljivih izvora. Zbog svega toga gubimo izvrsnu poziciju koju smo naslijedili.

Upravo alternativni/obnovljivi izvori energije su idealan segment za urgentnu akciju. Na mjestu susreta bazne i alternativne energije, što diversificira energetske sektor i predstavlja preduvjet njegove stabilnosti, efikasnosti i održivosti, stvorene su idealne pretpostavke za uključivanje privatnog kapitala.

Ali, nužno je stvoriti ambijent za takve investitore, odnosno makar u ovom sektoru bi se mogle otkloniti postojeće opstrukcije i makar tu bismo, ako ništa drugo a ono zbog eksperimenta, mogli probati energetske investicije bez opstrukcija, ucjene i reketarenja! Navođenjem prevelikog broja primjera koji oslikavaju zaista zabrinjavajuće stanje energetike, možemo postići kontraefekt! Zbog toga ćemo ovdje stati i rezimirati u najkraćim crtama koji su to neophodni potezi u oblasti energetike koje bi jedna odgovorna vlada i njeno nadležno energetske ministarstvo morali poduzeti:

Pod hitno formirati Energetski Institut, To se najbrže može uraditi grupisanjem postojećih jedinica energetske planiranja/projektovanja u sklopu postojećih energetske i energetici srodnih kompanija. Taj institut ugovorno vezati sa resornim ministarstvom/vladom na poslovima strateškog planiranja, projektovanja, energetske analitike i svih drugih visokostručnih djelatnosti kao servis trenutnoj administraciji koja upravlja energetske sektorom i donosi važne energetske odluke.

Dati poticaj i drugim nezavisnim institucijama koje se bave određenim energetske oblastima, kao što su Rudarski institut u Tuzli, Ekonomski Institut, Centar za obnovljivu energiju u Mostaru i drugi ako ih ima.

Pronaći sredstva (uključujući inostrane kredite/donacije) za inicijalne projekte naručene kod ovih institucija. Logično bi bilo da se svi udruže na projektu izrade Strategije razvoja energetike FBiH/BiH, što bi predstavljalo trajni posao koji se periodično revidira (svake 4-5 god.).

Treba načiniti potrebnu dokumentaciju za sve nove potencijalne EE objekte koja se podrazumijeva u normalnoj tenderskoj pripremi, a ne da se to prepušta investitorima, nakon dobijanja projekta što je sada slučaj. To je još jedan krupan posao za energetske projektantske kuće i institute.

Vladinim kreditiranjem finansirali bi se ti projekti sve do momenta njihovog otkupa od strane odabranih investitora.

Popularizacija, masovna edukacija i priprema medijskih kampanja mora biti zadatak

novoosnovanih energetske instituta staviti. Energetika i energetske investicije moraju se približiti javnosti pošto je poznato da svaki novi energetski objekat izaziva opravdane reakcije i sumnje u smislu narušavanja okoliša.

Razviti partnerstvo i saradnju između institucija države, strukovnih udruženja, zainteresiranih investitora sa lokalnim zajednicama što je jedno od glavnih načela politike EU (suprotno našem oktroiranju, odnosno nametanju rješenja odozgo).

Kreiranjem novih i našim uslovima prilagođenih strateških dokumenata omogućiti jasnu i detaljnu sliku potencijalnim investitorima i Europskoj komisiji o našem energetskom sektoru, te tako znatno olakšati pripremu aplikacija i finansiranje preko IPA fondova. Posebnu pažnju posvetiti obnovljivim izvorima energije i ispunjenju obaveza prema EU direktivama i Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope. Odsustvo vjetroelektrana na našim brdima nije samo manifestacija energetske bezbrižnosti već se radi o veoma lošem imidžu koji potvrđuje naše sveukupno tehnološko zaostajanje ali i neizgrađenost javne svijesti o važnosti obnovljive energije i energetske efikasnosti.

Izvršiti reviziju legislative i administrativnih procedura vezanih za energetske investicije. Njihovo pročišćenje i pojednostavljenje je ključna pretpostavka za privlačenje stranih ulaganja i korištenje EU fondova. Postojeću zakonsku regulativu nužno je analizirati i s aspekta dostatnosti institucionalnih kapaciteta za njihovu provedbu, prvenstveno misleći na ubrzanje procesa izdavanja dozvola i saglasnosti tokom procesa pripreme i izgradnje energetske projekata.

I na kraju, općenito je neophodno izvršiti reformu odnosno reorganizaciju nadležne administracije koja je sada veoma neefikasna i često u koliziji sa nižim i višim administrativnim instancama, a u svakom slučaju sasvim podređena trenutnom političkom patronatstvu. Strani investitori našu administraciju doživljavaju kao sredstvo institucionalnog reketa mada se često radi tek o njenoj neefikasnoj strukturi. Svejedno, konačan efekat je isti - mi smo na dnu svih ljestvica koje opisuju investicijski ambijent. To se pod hitno mora mijenjati!

Energetska politika jeste politika, ali jeste i energetika. Međutim, u našem slučaju sve je samo politika, a i ta politika je sve osim stručna, sistemska i transparentna.

Kod nas se sve krupne odluke donose u zatvorenim i javnosti nedostupnim krugovima tako da možemo slobodno reći da je naša energetska politika rezultat privatnih i skrivenih aranžmana trenutno vladajuće političke strukture.

I to je zapravo naša najveća nesreća - umjesto da se planiraju u za to osposobljenim stručnim i nezavisnim institutima/institucijama, te tako stručno pripremljene podnose odgovornoj i transparentnoj nadležnoj administraciji, mi imamo praktički situaciju da se

najkrupnije energetske odluke, ali i bukvalno, donose u kafani!

Zbog toga nas svako malo iznenade neke nove, ranije nepominjane, investicijske ideje!

Mi doduše imamo resorna ministarstva koja se time bave i to ne jedno već njih dvanaest ili trinaest, ali još uvijek nemamo strateške dokumente i nacionalni konsezus koji obezbjeđuju kontinuitet energetske politike.

Prije sedam godina imali smo čuveni mega-projekt izgradnje osam novih EE objekata u Federaciji (čista privatna inicijativa političke opcije koja je tada preuzela sektor energetike – SBiH). Kad je ta politička opcija propala, upravo i ponajviše zbog ovog spornog projekta, došla je na vlast nova koja je energetiku preuzela na isti način. Neshvatljivim kadrovskim i planskim rješenjima, nova vlast (SDP) je samo razgolitila što energetika zapravo jeste u očima političara – samo resurs (jedini preostali) koji još uvijek generiše veliki novac i omogućuje jako unosne mušafere!

izvor: žurnal.ba